

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. Qua ratione Triniatis mysterium à nobis in hac vita cognoscatur, an etiam naturali ratione & euidenter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

los, ut notavit Vasquez hic disp. 114. num. 10. sed hoc interpretis est, qui ita vocabulum hypostasis verit, cum eo loco potius substantiam vertere debuillet, ut mox dicitur.

12 Totam hanc controuersiam inter Græcos & Latinos, olim de nominibus personæ & hypostasis agitatam, optime exposuit Gregorius Nazianzenus orat. de laudibus Aθανασii sub finem: *Nam cum essentia, inquit, una, & tres hypostases à nobis* (Græcis) *prie dicerentur, quod alterum diuinitatis naturam, alterum personarum trium proprietates declararet, ac simili quidem modo apud Romanos intelligerentur; ceterum ob linguæ illius angustiam, verborumque inopiam, hypostasin ab essentia distinguere non possent; eamque ob causam in illius locum personarum induxissent nomen, ut tres substantias admittere viderentur, quid tandem contigit? Res profecto ridicula, vel potius miseranda. Diuersa fidei speciem præbuit leuis illa, circa vocis sonum, contentio. Hic deinde alii Sabellij errori astupulari visisunt: alii Arii impietatem amplecti, quod reiectis personis tres hypostases nominarent. &c. Eò tandem res aduersa est, ut periculum esset, ne orbis terrarum fines, una cum syllabis, à se inuicem distraberentur & abrumperentur. Donec tandem magnus Athanasius, ut mox ibidem subiicit, utraque parte leniter & humanè accessit, verborumque sententia diligenter & accuratè perpensa, posteaquam concordēs reperit, nec quantum ad doctrinam quicquam inter se disidentes, ita negotium transegit; ut nomen vsum ipsis concedens, rebus eos constringeret. Ita Gregorius.*

13 Notandum sextò, quod ad substantiæ voculam attinet, licet ea non olim tantum, sed & nunc quoque subinde bifariam accipiatur, ut ex Aristotele lib. 5. Metaph. cap. 8. tex. 15. (vix vocabulum, quod interpretes substantiam vertunt, eodem modo distinguente) notavit S. Thomas hic cit. quæst. 29. art. 2. & colligitur ex Concilio Florentino sess. 19. nimirum primò, pro quidditate seu natura cuiusque rei, quam significat definitio; secundò pro hypostasi, seu ente subsistente, adeoque pro supposito; quo sensu etiam S. Hilarius olim lib. de synodis, asseruit, in Deo non malè dici tres substantias: tamen in hac materia vsu loquendi iam factum est, ut ferè priori tantum significatu accipiatur; & sic absolute in diuinis una substantia, seu tres personæ vnus substantia, non autem tres substantiæ dicantur, ut notavit etiam S. Thomas quæst. 30. artic. 1. ad 1. vbi ait; *Nos (Latini) non consueuimus dicere tres substantias; ne intelligerentur tres essentia, propter nominis æquiuocationem: utcumque in definitione personæ superius ex Boetio tradita, incommunicabilis substantia, planè hypostasin significet.* Et quæst. 29. art. 2. ad 2. ait idem S. Thomas: *Quia nomen substantiæ, quod secundum proprietatem significationis respondet hypostasi, (quæ nimirum ex vi nominis, & substantia, & subsistentia verè potest) æquiuocatur apud nos; cum quandoque significet essentiam, quandoque hypostasin, ne possit esse erroris occasio, maluerunt pro hypostasi transferre (saltem communiter) subsistentiam, quam substantiam.*

14 Eodemque sensu iam datum Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 9. ait: *Quia nostra loquendi consuetudo iam obtinuit, ut hoc intelligatur, cum dicimus essentiam, quod intelligitur, cum dicimus, substantiam, non*

audemus dicere, vnâ essentiam, tres substantias. Et lib. 7. cap. 4. Dicitur est à nostris Græcis, inquit, vnâ essentia, tres substantias, (hypostases) à Latinis vnâ essentia vel substantia, tres personæ: quia sicut iam diximus, non aliter in sermone nostro, id est, Latino, quam substantia solet intelligi.

15 Notandum septimò, propriam Ecclesiæ vocem, qua contra Arianam hæresin, in professione Sanctissimæ Trinitatis, uti solet, esse vocem *Homousios*, siue *consubstantialis*; qua nihil aliud significatur, quam tres personas in Deitate esse eiusdem substantiæ ac naturæ. Quare etiam post exortam Arianam hæresin, Catholici ab hæreticis hac voce, quasi tætera quadam discernebantur, ut constet ex Concilio & Symbolo Nicæno; proque ea velut pro aris & focis acerrimè dimicabant reiectis illis, quas eius loco obtrudere ex Arianis nonnulli nitentur, vocibus *Heterousios*, aut *Homousios*, hoc est, diuersæ, aut similis substantiæ. Vnde Ambrosius lib. 3. de fid. cap. 7. Rectè, inquit, *homousion Patri finem dicimus, quia verbo & personarum distinctio, & natura vnus significatur.*

16 Et tamen infelix Lutherus lib. contra Latomum ait; *Quod si odit anima mea vocem Homousion, & nolim ea uti, non ero hæreticus: quin etiam ibidem, & lib. de concil. seu malitia excæcatus, seu imperitia deceptus, non est veritus dicere: s. Hieronymo quoque eam vocem displicuisse, quod nescio quid veneni latere in syllabis arbitraretur. Quod apertè falsum est. Circa vocem enim hypostasis, ut vidimus, non homousios, hæsitauit Hieronymus cit. epist. 57. ad Damasum; quin potius eodem loco ipsemet Sanctissimam Trinitatem, sine vlla hæsitatione & dubitatione, disertè homousion appellat, ut notat 5. vidimus. Et verò Lutherum locutum esse de verbo Homousios; non Homousios, ut falsò contra Bellarminum scripsit Danæus, apud Andream Eudæmon Ioannem in castigat. lib. 1. cap. 1. ex ipso contextu verborum apertissimum est. Atque hæc de vocibus & terminis quasi generalibus, quibus in explicatione huius mysterii necessariò vtendum est, satis. Sunt quidem adhuc voces aliæ plures, magis particulares, in explicatione huius mysterii vsitate; vt processio, Notio, notionalis proprietates, origo personarum. &c. sed de quibus sigillatim suis locis inferius agendum est.*

DVBIVM II.

An, & qua ratione Trinitatis mysterium à nobis cognosci possit; an etiam naturalitate & euidenter.

S. Thom. 1. p. q. 32. a. 1.

1 Non defuerunt, qui existimarent, Mysterium Trinitatis euidenter, partim etiam vi naturali intellectus in hac vita cognosci posse. In quibus primò Raymundus Lullus, siue vt alii loquuntur, Lullius, docuit, supposito saltem lumine fidei, vel aliqua supernaturali reuelatione de hoc mysterio,

posse

posse naturali demonstratione vndiquaque evidenti demonstrari hoc mysterium; ita vt demonstrationes illæ etiam gentilem & Mahumetanum convincere valeant, si ad eas attendere velit, easque penetrare valeat. Fundamentum, & summa huius demonstrationis est. Quia ubique est actus, est concordia agentis, & acti, in ipso actu: in diuina autem bonitate est actus, quem ipse appellat bonificare: ergo ibi est concordia bonificatus, & bonificabilis, in actu bonificandi; ac proinde pluralitas, sine qua concordia esse non potest. Ex quibus postea infert, cum tria hæc sint in Deo re ipsa distincta, nimirum bonificatum, bonificabile, & actus bonificandi, hæc esse tres personas, neque has alias esse, quam Patrem, Filium, & amorem seu Spiritum sanctum, vt pluribus refert Vasquez disp. 133. cap. 1. 2. & 3.

2. Secundò Henricus quodl. 8. quæst. 14. docet, ita posse hominem in fide proficere, vt saltem post longum & diligens eius exercitium, inueniat necessarias & evidentes rationes Trinitatis. Quod de quibusdam fidei mysteriis indefinitè tradit Gerfon Alphabet. 13. lit. H. & fauet non parum Richardus de S. Vict. lib. 1. de Trinit. cap. 4. & lib. 3. cap. 5. & lib. 9. cap. 1. vibrationes naturales à se ad hoc Mysterium probandum adductas, putat non solum esse probabiles, sed etiam necessarias: ex quo etiam fortassis auctore eam opinionem refert Durandus in 1. dist. 2. quæstion. 4. etsi Richardum in alium sensum, iuxta ea, quæ dicemus assert. 5. interpretetur Sanctus Thomas q. 32. art. 1. ad 2.

Tertiò Scotus in 4. dist. 49. quæst. 1. I. docet, saltem in Angelo dari posse euidenter cognitionem simplicem Trinitatis, per actum merè naturalem, si velit De vs. speciem intelligibilem proportionatam (quamuis in se merè naturalem) ei communicare. Nam & talem speciem S. Trinitatis impossibile non esse; & si detur, naturalem virtutem intellectiuam Angeli ad vsum illius speciei sufficere.

3. Nos rem hanc sequentibus assertionibus cum S. Thomæ hic cit. quæst. 32. art. 1. ita breuiter declaramus. Assertio I. Ab eo, qui nullam habet fidem, seu reuelationem huius mysterii, adeoque secluso omni lumine fidei, & diuinæ reuelationis, non potest ratione naturali euidenter demonstrari seu probari hoc mysterium. Ita S. Thomas cit. quæst. 32. art. 1. & communis omnium Doctorum, nullo etiam ex citatis repugnante. Ratio patet ex sequentibus assertionibus.

Assertio II. Sed nec supposito communi fidei, aut diuinæ reuelationis lumine, nec vilo quamuis exquisito fidei exercitio accedente, potest naturali ratione, seu quouis modo euidenter demonstrari hoc mysterium. Ita cum S. Thomæ loc. cit. communis Doctorum hic & in 1. d. 2. speciatim Durandus loc. cit. Gregorius de Valentia hic q. 6. pun. 1. Molina, & Thomistæ recentiores q. 32. a. 1. Suarez lib. 1. de Trinit. cap. 11 & 12. Vasquez cit. disp. 133. cap. 2. 3. 4. contra Lullum & Henricum l. c. Probatum primò ex Scriptura, in qua apertè docetur, mysterium hoc, aliaq; eiusmodi supernaturalia fidei mysteria, à nobis in hac vita non cognosci, nisi obscuro fidei ac diuinæ reuelationis lumine: Matt. 11. v. 27. Nemo no-

uit Filium nisi Pater, neq; Patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Matth. 16. v. 17. Beatus es Simon Bar-lona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi; sed Pater meus, qui in calis est. Ioan. 1. v. 18. Deum nemo vidit unquam: Pater enim filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. 1. Cor. 2. v. 6. Sapientiam loquimur inter perfectos: sapientiam vero non huius seculi, neque Principum huius seculi, qui destruantur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante secula, in gloria nostram. 2. Cor. 5. v. 7. Per fidem ambulamus, & non per speciem. Heb. 11. v. 1. Est autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.

Secundò idem probatur ex SS. Patribus; qui itidem docent, mysterium hoc à nobis in hac vita solū obscure cognosci per fidem, vt videre est apud Dionysium. cap. 2. & vltimo de diuini, nomin. Iulium in exposit. fid. & Athanasium epist. ad Serapionem, Episcopum. Et citat etiam pro eadem re S. Thomas hic q. 32. a. 1. argum. sed contra, Hilarium lib. 1. de Trinit. & Ambrosium lib. 1. de fid. cap. 5.

Tertiò idem probatur ratione S. Thomæ cit. q. 32. a. 1. [Quia per rationem naturalem in cognitionem Dei perueniri non potest, nisi ex creaturis: Creatura autem ducunt in cognitionem Dei, sicut effectus in causam. Hoc igitur solū ratione naturali de Deo cognosci potest, quod competere ei necesse est, secundum quod est omnium entium principium. Virtus autem creatura Dei est communis toti Trinitati; vnde pertinet ad vnitatem essentiae, non ad distinctionem personarum: per rationem igitur naturalem cognosci possunt de Deo ea, quæ pertinent ad vnitatem essentiae, non autem ea quæ pertinent ad distinctionem personarum.] Ita S. Thomas.

Et addit S. Thomas, eum qui probare nititur Trinitatem personarum naturali ratione, si dei dupliciter derogare. Primo, inquit, quantum ad dignitatem ipsius fidei, quæ est, vt sit de rebus inuisibilibus, quæ a ratione humanam excedant, &c. Quod probat ex Apostolo citato 1. Cor. 1. & Heb. 11. Secundo quantum ad utilitatem erabendi alios ad fidem. Cum enim aliquis ad probandam fidem inducit rationes, quæ non sunt cogentes, cedit in irrisum enim fidelium. Credunt enim, quod huiusmodi rationibus inuitamur, & propter eas credamus. Quæ igitur fidei sunt, non sunt tentanda probari, nisi per auctoritates his, qui auctoritates suscipiunt. Apud alios vero sufficit defedere, nõ esse impossibile, quod prædicat fides. Ita S. Thomas; qui hoc etiam confirmat ex S. Dionysio cap. 2. de diuin. nom. vbi ait: Si aliquis est, qui totaliter eloquii ressit, longè erit à nostra Philosophia. Si autem ad veritatem eloquiorum (sacrorum) respicit, hoc & nos canone vitmur.

Accedit, quòd opposita Raymundi doctrina, tum in hoc, tum in aliis similibus capitib; in Ecclesia Catholica male audit; vt refert et Gerfon Alphabet. 16. lit. D. vbi ait: Sic nuper actū est Parisiis, per sacrā Theologie facultatem aduersus illos, qui doctrinam quandam Raymundi Lullii conabantur inducere; quæ licet sit in multis altissima & verissima; quia tamen in aliis discrepat à modo loquendi Doctorum sacrorum, & à regulis doctrinalis suæ traditionis, & vtilitate in scholis, ipsa edicto publico repudiata prohibitaque est. &c.] Esto interim hæc nec doctrina ipsa, nec libri, canonicè per Ecclesiam damnati, aut prohibiti sint, vt pluribus persequitur Vasquez cit. d. 133. c. 4.

Denique

Denique si evidentes sunt illæ rationes Lullii, mirum est, neminem præter ipsum, & paucos eius discipulos Lullistas, vim & evidentiam earum percipere: cum tamen quæ evidentia sunt, non possint alioqui non perspicue cognosci, cognitis terminis, aut principijs. Nec vero Raymundi fundamentum superius allatum vilius est roboris; quia maior procedit de actu re distincto ab agente; qualem actum in Deo esse supponit quidem ipse in minore, sed nulla ratione evidenter probat. Contra illam vero Henrici doctrinam pluribus actum est disp. 1. q. 2. dub. 3.

7 **Assertio III.** Impossibile est etiam, cognitionem huius Mysterij evidentem, nedum quidditativam, haberi naturali vi intellectus, per propriam speciem à Deo infusam, quæ solum sit ordinis naturalis. Ita contra Scotum loc. cit. docent communiter Theologi, speciatim Durandus q. 1. prol. Capreolus in 1. d. 3. quæst. 2. art. 3. Vasquez disp. 134. cap. 3. alijque recentiores citati pro præced. assert. Probatur. Omnis cognitio Dei, si quæ datur per propriam speciem, necessario est intuitiva, quia fertur in Deum sicuti est in se, adeoque etiam vi actu existentem; cum existentia sit de eius essentia: atqui impossibile est, vt creatura naturali vi intellectus intuitivè videat Deum; alioqui naturaliter posset esse beata, vt dictum disput. 2. p. 6. dub. 3. Ergo, &c.

Accedit, quod species propria rei, cum naturale quasi instrumentum sit ipsius obiecti in representando, eiusdem vtiq; ordinis esse debet cum ipso obiecto, cuius est species: Deus autem quatinus in personis, est obiectum plane supernaturale, vt patet: Ergo necessario etiam propria species eius, si qua datur, supernaturalis esse debet: & per consequens etiam nec cognitio per eam specie habita potest esse naturalis; cum actualis vsus speciei supernaturalis non possit esse naturalis; atque ad supernaturalem actum sufficiat vnū principium supernaturale; vt patet in actu fidei, dum simul ab habitu supernaturali & potentia naturali procedit.

8 Denique vniuersum impossibile est, vllam dari speciem propriam Dei; aut vllam cognitionem Dei quidditativam, quæ non sit intuitiva, vt probauimus d. 2. q. 6. dub. 2. Vbi generatim eam Scoti doctrinam refutauimus, cum docet loc. cit. & in 2. d. 3. q. 9. posse haberi per propriam speciem cognitionem quidditativam huius mysterij, vt & essentia diuina, extra visionem beatificam; quæ proinde cognitio sit abstractiua tantum, non intuitiva; quod docent etiam Ockam q. 1. prol. a. 5. Maior in 2. d. 3. q. 5. & q. 3. Bassolis q. 1. prol. a. 2. Petrus Alliacensis q. 1. prol. a. 2. & Aureolus q. 1. prol. a. 2. & 4. quos post Heruæum quodlib. 2. q. 5. Durandum; & Capreolum loc. citat. merito refutat Vasquez disp. 134. cap. 3.

Non tamen interim negandum, haberi posse de his fidei mysterijs evidentiam in attestante, vt suo loco de fide docetur: sicut etiam Vasquez d. 135. n. 7. & 8. agnoscit, de iisdem mysterijs possibilem esse cognitionem evidentem abstractiuam, quoad quæstionem An est, per alienas species, & medium saltem extrinsecum.

9 **Assertio IV.** Probabilis est, si nulla planè præ-

cessisset reuelatio huius mysterij, id nec per coniecturam quidem aliquam, aut suspicionem, vlli in mentem fuisse venturum. Ita merito Suarez hic li. 1. c. 1. n. 11. & Vasquez d. 132. n. 5. Ratio est. Quia seclusa omni reuelatione, non minus videretur, implicare contradictionem, tres personas esse vnā simplicissimā entitatem essentia diuinæ, quæ supposita notione Dei, esse tres Deos: contra quam, persuasione suis principijs nixam, nulla admitti potest dubitatio. Huc spectat, quod vt bene aduertit Aureolus in 1. d. 2. a. 4. [Veritas Trinitatis difficilis est ad intelligendum propter quæ, quæ oportet saluare; vt ipse loquitur. Primū quidem, omnimodam identitatem, & nullam distinctionem penitus proprietatum cum essentia, & tamen inter se veram realem distinctionem: secundū vero quaternitatis exclusionem: tertium quoque, vitare omnem compositionem: quartum autem, non relinquere aliquam additionem ad diuinam essentiam: quintum quoque, seruare mutuam prædicationem proprietatis de essentia, & e conuerso.] Quæ omnia intellectus creatus profus censuisset esse impossibilia, nisi fides seu reuelatio præcessisset.

10 **Assertio V.** Supposita tamen reuelatione & fide, potest congruentia seu conuenientia huius mysterij naturalibus quibusdam rationibus verisimiliter suaderi. Ita cum S. Thomæ q. 32. art. 2. ad 2. cõmunis; & patet apud eundem S. Thomæ 1. 4. cõtingentes & Richardum Victorinum loc. cit. qui eiusmodi rationes congruentes adferunt. Prima est. Quia perfectionis est, se perfectissimo modo posse comunicare: & si creatura potest progenerare sibi simile in natura; cur non & Deus; pro quo etiam à nonnullis afferitur illud Isai. 66. Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? & qui alios generatione tribuo, sterilis ero? Sed quod proprie ad spiritualium filiorum generationem pertinet.

Secunda est. Quia in homine est quædam Trinitatis imago; secundum intellectum, voluntatem, & memoriam, seu quatenus in eo inuenitur præter intellectum, Verbum conceptum, & amor procedens, vt notauit S. Thomas q. 45. a. 7. de qua re S. Augustinus lib. 9. de Trin. c. 4. & leq. & 14. de Trin. c. 3. & S. Thomas q. 27. a. 1. & 3.

11 Tertia. Quia in omnibus rebus, omnique rerum genere, inuenitur quoddam vestigium Trinitatis; vt docet Augustinus l. 6. de Trin. c. 10. & S. Thomas q. 45. a. 7. In omnibus enim relucet potentia, sapientia, & bonitas diuina. Item in omnibus cernitur vnitas, & species, & ordo. Quicquid enim horum est, inquit Augustinus loc. cit. & vnū aliquid est, & c. & aliqua specie formatur, sicut sunt figura & qualitates corporum, ac doctrina & artes animarum: & ordinem aliquem petit aus tenet, sicut sunt pondera vel collocationes corporum, atq; amores aut delectationes animarum, &c. Quo spectant illa tria, numerus, pondus, & mensura, de quibus Sap. 11. iuxta S. Thomam loc. cit. Item in omnibus agentibus naturalibus tria sunt, esse, posse, operari, seu quod idem est, natura, naturalis potentia, & operatio. Hinc etiam trina Philosophia; rationalis, moralis, naturalis. Tres abstractiones; tres modi differendi; tres operationes intellectus; tres termini & figura syllogismorum; tria præcognita; tria principia naturalia;

tres motus simplices; tria genera animarum; tres potentie animæ, vegetatiua, sensitiua, & rationalis; triplex abstractio scientiarum realium; tres passiones entis. Omnia etiam constituuntur principio, medio & fine; quare tria esse omnia, dixit Aristoteles lib. 1. de cælo text. 2.

Quarta. Quia ab intellectu & voluntate creata procedit aliquis terminus realis, & realiter ab intellectu & volente distinctus; Ergo conuenit credere id suo modo etiam fieri in Deo, &c. Quæ rationes etsi congruentiam huius mysterij vt eun-que ostendant, eius tamen existentiam euidenter aut necessario nequaquam probant, vt cuius cõsideranti perspicuum est.

12 Assertio VI. Cognitio mysterij Trinitatis per fidem, seu reuelationem, necessaria fuit in humano genere, ad recte sentiendum de salute generis humani, quæ perficitur per filium incarnatum, & per donum spiritus sancti; cui nimirum peculiariter attribuitur sanctificatio nostra. Ita S. Thomas cit. q. 32. a. 1. ad 3. Ratio est. Quia ad gratias dignè benefactori referendas, necessarium est scire, à quo beneficium acceperis: Ergo in omni statu suo modo necessarium fuit, Trinitatem personarum ex reuelatione habere cognitam; etsi non eodem modo respectu singulorum, vt suo loco de fide vberius docetur.

Sed contra hanc doctrinam præcipuè assert. 2. & 4. proposita, præter ea, quæ iam superius allata, ac ex dictis refutata sunt, obijcitur primo, quod multi Philosophi gentiles Trinitatis cognitionem habuisse videntur; vt de Platone, Orpheo, Trismegisto, & alijs referunt & testantur SS. Patres, Clemens Alexandrinus lib. 5. Strom. Iustinus Martyr in orat. ad gent. Cyrillus 1. & 2. contra Iulianum, & Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana cap. 28. & lib. 18. de ciuit. cap. 37. & lib. 7. Confess. ca. 9. & prolixè collegit Augustinus Euginus lib. 1. & 2. de perenni Philosophia.

Speciatim huc faciunt ea, quæ refert S. Thomas q. 32. a. 1. obiect. 1. vt quod Aristoteles 1. 1. de cælo text. 2. dicit: [Præter has (tres magnitudines) non est alia magnitudo; propterea quod ipsa tria omnia sunt, & ipsum ter omniquaque. Quemadmodum enim aiunt & Pythagoræi, ipsum omne, & omnia tribus determinata sunt: finis enim, & medium, & principium numerum habent eum, qui ipsi omnis est: hæc autem eum, qui Trinitatis est. Quapropter à natura accipientes, tanquam lege illius, & ad sacrificia Deorum hoc vtimur numero. Quæ verba ita refert S. Thomas: per hunc numerum, scilicet ternarium, adhibuimus nos ipsos, magnificare Deum vnum, eminentem proprietatibus eorum, quæ sunt creata.]

13 Et Augustinus citat. lib. 7. confess. cap. 9. ait: [Procurasti mihi per quendam hominem, immanissimo typho tumidum, quosdam Platoniorum libros ex græcâ linguâ in latinam versos; & ibi legi non quidem his verbis, sed hoc idem omnino multis & multiplicibus suaderi rationibus, quod in principio erat verbum, & verbû erat apud Deû, & Deus erat Verbum, &c.] Trismegistus quoque in libro, qui dicitur Himander dialog. 4. ait: *Monas genus monadem, & in se suam reflexit ardorem.*

Denique plura extrant testimonia Sibyllarum, quibus hoc mysterium clarissimè traditur, apud Lactantium lib. 1. diuin. Instit. cap. 6. & lib. 4. cap. 6. & 7. Augustinum 18. de ciuit. cap. 23. & Euginum lib. 1. de perenni Phil. cap. 25.

Ad hanc obiectionem respondet S. Thomas cit. q. 32. a. 1. ad 1. Philosophos non cognouisse mysterium Trinitatis diuinarum personarum per propria, quæ sunt Paternitas, Filiatio, & processio, secundum illud Apostoli cit. 1. Corinth. 2. cognouisse tamen quædam essentialia attributa, quæ appropriantur personis, sicut potentia Patri, sapientia filio, bonitas spiritus sancto. Sed reuera plus dicunt SS. Patres locis citat. & patet insipienti eorum testimonia loc. citat.

14 Respondeo igitur ex communi; Ethnicos illos Philosophos, præcipuè Trismegistum & Platonem, habuisse quidem imperfectam aliquam Trinitatis cognitionem; verum non ratione naturali acquisitam; sed haustam ex reuelatione diuinâ siue per sacram scripturam, præcipuè Moysis, seu per Maiorum traditionem accepta, & ad gentiles deriuata: vt videre est apud Eusebium lib. 10. de præparat. Euang. cap. 1. 2. & 3. & Theodoretum de græcan. affect. ipsumque Augustinum cit. lib. 18. de ciuitat. Dei. Sed & Sibyllas immediate diuino numine afflatas, hæc fidei mysteria ab ipso Deo didicisse, communis est & cætera Doctorum, ac Patrum sententia, loco citato. Aristoteles tamen loco citato ad rem non pertinet. Solum enim significat, antiquos vsos fuisse ternario numero in sacrificijs & orationibus, non quod ipse constitueret ternarium numerum in diuinis, sed propter quandam ternarij numeri perfectionem. Tria etiam dixit esse omnia, quia principio, medio, & fine continentur omnia; quodque primus perfectus numerus sit ternarius, vt ibidem ipse persequitur, vt bene Sanctus Thomas, qui etiam dicit, citatum illud Trismegisti, non esse referendum ad generationem Filij, vel Processionem Spiritus sancti, sed ad productionem mundi. Nam vnus Deus produxit vnum mundum, propter sui ipsius amorem.

15 Secundo obijcitur, quod Sanctus Thomas cit. quest. 32. artic. 1. concedit, absque reuelatione defendere nos posse, non esse impossibile, quod de hoc & alijs mysterijs prædicat fides: Ergo ratione naturali potest cognosci possibilitas, adeoque & existentia huius mysterij, &c.

Respondeo negando consequentiam. Quia defenso illa, de qua loquitur Sanctus Thomas, non consistit in probatione eius possibilitatis, vel non impossibilitatis, sed in solutione argumentorum, quæ ostendimus, suppositis fidei motiuis, neminem prudenter moueri posse, vt argumentis seu propositionibus fidei contrarijs assensum præbeat; quod quidem fit sola probatione credibilitatis, non autem veritatis, aut possibilitatis rerum fidei, vt pluribus dictum disput. 1. questio. 5. dub. 5. Cetera argumenta, quæ à Gregorio de Valentia obijciuntur, faciliora sunt, quam vt speciali responsione egeant.